

نظم فارسی (شاهنامه)

(رشته زبان و ادبیات فارسی)

www.ketab.ir

دکتر ابراهیم واشقانی فراهانی

سازشنامه	: واشتقانی فراهانی، ابراهیم، ۱۳۵۳-
عنوان قراردادی	: شاهنامه، برگزیده، شرح
عنوان و نام پدید آور	: نظم فارسی (شاهنامه)، مولف ابراهیم واشتقانی فراهانی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: بیست و هشت، ۲۷۵ ص.
فروست	: دانشگاه پیام نور، ۲۰۸۲. گروه زبان و ادبیات فارسی، ۱/۱۴۲ آ
شابک	: 978 - 964 - 14 - 0128 - 5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۷۵.
موضوع	: فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹-۴۱۶ق. شاهنامه - نقد و تفسیر
موضوع	: شعر فارسی - قرن ۴ق - تاریخ و نقد - آموزش برنامه‌ای
موضوع	: شعر فارسی - تاریخ و نقد - آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
شناسه افزوده	: فردوسی، ابوالقاسم، ۳۲۹-۴۱۶ق. شاهنامه، برگزیده، شرح
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ ع/۲/۴۴۹۶ PIR
رده بندی دیویی	: ۸۱۷/۲۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۵۸۴۷۳۱

سازشنامه

نظم فارسی (شاهنامه)

مؤلف: دکتر ابراهیم واشتقانی فراهانی

ویراستار علمی: دکتر اکبر شاملو

تهیه و تولید: مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول مهر ۱۳۹۳

شابک: ۵ - ۱۲۸ - ۱۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 14 - 0128 - 5

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۷۶۰۰۰ ریال

امروزه کتاب‌خوانی و علم‌آموزی، نه تنها یک وظیفه‌ی ملی، که یک واجب دینی است.

مقام معظم رهبری

در عصر حاضر یکی از شاخصه‌های ارزیابی رشد، توسعه و پیشرفت فرهنگی هر کشوری میزان تولید کتاب، مطالعه و کتاب‌خوانی مردم آن مرز و بوم است. ایران اسلامی نیز از دیرباز تاکنون با داشتن تمدنی چندهزارساله و مراکز متعدد علمی، فرهنگی، کتابخانه‌های معتبر، علما و دانشمندان بزرگ با آثار ارزشمند تاریخی، سرآمد دولت‌ها و ملت‌های دیگر بوده و در عرصه‌ی فرهنگ و تمدن جهانی به‌سان خورشیدی تابناک همچنان می‌درخشد و با فرزندان نیک‌نهاد خویش هنرنمایی می‌کند. چه کسی است که در دنیا با دانشمندان فرزانه و نام‌آور ایرانی همچون ابوعلی سینا، ابوریحان بیرونی، فارابی، خوارزمی و ... همچنین شاعران برجسته‌ای نظیر فردوسی، سعدی، مولوی، حافظ و ... آشنا نباشد و در مقابل عظمت آنها سر تعظیم فرود نیاورد. تمامی این افتخارات ارزشمند، برگرفته از میزان عشق و علاقه فراوان ملت ما به فراگیری علم و دانش از طریق خواندن و مطالعه منابع و کتاب‌های گوناگون است. به شکرانه‌ی الهی، تاریخ و گذشته ما، همیشه درخشان و پر بار است. ولی اکنون در این زمینه در چه جایگاهی قرار داریم؟ آمار و ارقام ارائه‌شده از سوی مجامع و سازمان‌های فرهنگی در مورد سرانه‌ی مطالعه‌ی هر ایرانی، برآیمان چندان امیدوارکننده نمی‌باشد و رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز از این وضعیت بارها اظهار کله و ناخشنودی نموده‌اند.

کتاب، دروازه‌ای به سوی گستره‌ی دانش و معرفت است و کتاب خوب، یکی از بهترین ابزارهای کمال بشری است. همه‌ی دستاوردهای بشر در سراسر عمر جهان، تا آنجا که قابل کتابت بوده است، در میان دست‌نوشته‌هایی است که انسان‌ها پدید آورده و می‌آورند. در این مجموعه‌ی بی‌نظیر، تعالیم الهی، درس‌های پیامبران به بشر، و همچنین علوم مختلفی است که سعادت بشر بدون آگاهی از آنها امکان‌پذیر نیست. کسی که با دنیای زیبا و زندگی‌بخش کتاب ارتباط ندارد بی‌شک از مهم‌ترین دستاورد انسانی و نیز از بیشترین معارف الهی و بشری محروم است. با این دیدگاه، به‌روشنی می‌توان ارزش و مفهوم رمزی عمیق در این حقیقت تاریخی را دریافت که اولین خطاب خداوند متعال به پیامبر گرامی اسلام (ص) این است که «بخوان!» و در اولین

سوره‌ای که بر آن فرستاده‌ی عظیم‌الشان خداوند، فرود آمده، نام «قلم» به تجلیل یاد شده‌است: «إِقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ. الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ» در اهمیت عنصر کتاب برای تکامل جامعه‌ی انسانی، همین بس که تمامی ادیان آسمانی و رجال بزرگ تاریخ بشری، از طریق کتاب جاودانه مانده‌اند.

دانشگاه پیام‌نور با گستره‌ی جغرافیایی ایران شمول خود با هدف آموزش برای همه، همه‌جا و همه‌وقت، به‌عنوان دانشگاهی کتاب‌محور در نظام آموزش عالی کشورمان، افتخار دارد جایگاه اندیشه‌سازی و خردورزی بخش عظیمی از جوانان جویای علم این مرز و بوم باشد. تلاش فراوانی در ایام طولانی فعالیت این دانشگاه انجام پذیرفته تا با بهره‌گیری از تجربه‌های گرانقدر استادان و صاحب‌نظران برجسته کشورمان، کتاب‌ها و منابع آموزشی درسی شاخص و خودآموز تولید شود. در آینده هم، این مهم با هدف ارتقای سطح علمی، روزآمدی و توجه بیشتر به نیازهای مخاطبان دانشگاه پیام‌نور با جدیت ادامه خواهد داشت. به‌طور قطع استفاده از نظرات استادان، صاحب‌نظران و دانشجویان محترم، ما را در انجام این وظیفه‌ی مهم و خطیر یاری‌رسان خواهد بود. پیشاپیش از تمامی عزیزانی که با نقد، تصحیح و پیشنهادهای خود ما را در انجام این وظیفه‌ی خطیر یاری می‌رسانند، سپاسگزاری می‌نماییم. لازم است از تمامی اندیشمندانی که تاکنون دانشگاه پیام‌نور را منزلگاه اندیشه‌سازی خود دانسته و ما را در تولید کتاب و محتوای آموزشی درسی یاری نموده‌اند، صمیمانه قدردانی گردد. موفقیت و بهروزی تمامی دانشجویان و دانش‌پژوهان عزیز آرزوی همیشگی ما است.

ابوالفضل فراهانی

رئیس دانشگاه پیام‌نور

فهرست

نه	هدف‌های کلی و یادگیری
یازده	پیشگفتار
پانزده	درباره فردوسی و آثار و احوال او
بیست	درباره شاهنامه حکیم فردوسی
۱	۱. سرآغاز شاهنامه
۳	آغاز کتاب
۹	در ستایش خرد
۱۲	گفتار اندر آفرینش عالم
۱۶	گفتار اندر آفرینش مردم
۱۹	گفتار اندر ستایش پیغمبر
۲۲	گفتار اندر فراهم آوردن کتاب و داستان دقیقی شاعر
۲۶	بنیاد نهادن کتاب
۲۹	۲. کیومرث
۳۱	آغاز پادشاهی کیومرث
۳۹	پروردن هوشنگ و کشیدن کین سیامک
۴۳	۳. هوشنگ
۴۵	آغاز پادشاهی هوشنگ
۴۷	پدید شدن آتش و برنهادن سده
۵۰	راه نمودن هوشنگ، مردمان را به آباد کردن جهان

۵۳ ۴. طهمورث
 ۵۵ بر تخت نشستن طهمورث و رام کردن جانوران
 ۵۹ بر نهادن روزه و دبیری

۶۳ ۵. جمشید
 ۶۵ راه نمودن جمشید مردمان را به آبادانی جهان
 ۸۳ داستان ضحاک و ابلیس
 ۹۲ خورشگیری ابلیس، ضحاک را
 ۹۷ تاختن ضحاک به ایران و کشتن جمشید

۱۰۳ ۶. ضحاک
 ۱۰۵ پادشاهی ضحاک و گستردن جادوی در جهان
 ۱۰۸ خواب دیدن ضحاک، فریدون را
 ۱۱۵ زادن فریدون
 ۱۲۰ محضر ساختن ضحاک و دادخواهی کاوه
 ۱۲۸ رفتن فریدون به نبرد ضحاک
 ۱۳۵ به چنگ آوردن فریدون، ضحاک را و بند نهادنش

۱۴۳ ۷. فریدون
 ۱۴۵ بر تخت نشستن فریدون و برانداختن رسم‌های بدی
 ۱۴۹ بخش کردن فریدون جهان را میان سه پسرش
 ۱۵۲ نامه کردن سلم و تور به فریدون در مخالفت با پادشاهی ایرج بر آنان
 ۱۶۱ رفتن ایرج نزد برادران به دلجویی و کشته شدنش
 ۱۷۰ زادن منوچهر
 ۱۷۴ سپاه کشیدن سلم و تور به ایران و کشته شدن تور
 ۱۷۹ کشته شدن سلم و پژمردن زندگانی فریدون در اندوه پسرانش

۱۸۵ ۸. منوچهر
 ۱۸۷ پادشاهی منوچهر و زادن زال سام
 ۱۹۵ رفتن زال به کابل و دل باختن زال و رودابه به هم
 ۲۰۰ نامه کردن زال به سام و سام به منوچهر در عشق زال به رودابه
 ۲۰۷ رفتن زال نزد منوچهر و فرمان یافتن به دامادی
 ۲۱۲ زادن رستم به چاره‌گری سیمرغ
 ۲۱۸ پند دادن منوچهر به نوذر و بیرون شدن از جهان

- ۲۲۳ ۹. نوذر
 ۲۲۵ فرمان یافتن افراسیاب از پشنگ که به ایران بتازد
 ۲۲۹ گذر کردن افراسیاب از جیحون و آمدن نوذر شهریار در برابر او
 ۲۳۵ ستوه شدن ایرانیان از تورانیان و رفتن نوذر پادشاه به تن خویش به جنگ
 ۲۳۸ شهربند شدن نوذر در دهستان و وانهادن سران سپاه، او را
 ۲۴۲ رفتن نوذر بر پی سران سپاه و گرفتار شدن بر دست افراسیاب و پایان یافتن روزگارش
 ۲۴۶ رای زدن زال با ایرانیان که کار سپاه، بی شاه پیش نمی رود و فراخواندن کیقباد را به پادشاهی

- ۲۵۱ ۱۰. کیقباد
 ۲۵۳ به شاهی نشستن کیقباد و راندن افراسیاب از ایران شهر
 ۲۵۸ نامه کردن پشنگ به کیقباد در پرورش و درخواست آشتی و پذیرفتن کیقباد خواهش او را
 ۲۶۳ رفتن کیقباد به پارس که تختگاه بود و سرآمدن روزگارش به داد و آبادگری

- ۲۶۹ پاسخنامه

- ۲۷۵ کتابنامه